

INGEBOEKT

Met andere woorden

Paul Cockx: **Met andere woorden. Een oefenboek voor keurig en rijk taalgebruik.**
Kapellen: De Nederlandsche Boekhandel/Uitgeverij Pelckmans, 1994, 6e druk.

Onlangs ontving ik ongevraagd een present-exemplaar van de zesde druk van Paul Cockx, **Met andere woorden**. Ik kende de titel al lang, want dit is een van de schoolboeken die veel studenten noemen, telkens als ik ze bij het begin van hun regentaatsstudie vraag naar hun ervaringen met het schoolvak Nederlands in het secundair onderwijs. (Voor sommigen is dit zelfs het enige schoolboek Nederlands dat ze in de derde graad klassikaal hebben gebruikt!) Ik was er dus wel benieuwd naar en sloeg het boek open op de eerste pagina. Wat zou u verwachten? Een inleiding, verantwoording of een woord vooraf wellicht, of minstens een uitgebreide inhoudsopgave met enige toelichting. Niets daarvan! Het boek begint met een grote foto van de samensteller en een onderschrift vol loftuitingen, gericht tot de leerlingen-gebruikers: "Paul Cockx is leraar en werkt ook voor de Raad voor Taaladvies. Al zestien jaar beantwoordt hij telefonisch de meest uiteenlopende vragen (...). Je begrijpt dat Paul Cockx op die manier een weergaloze ervaring opdoet: hij weet precies wat jullie taalbehoeften zijn, hij kan feilloos voorspellen wat jullie later nodig hebben. (...) Energiek en enthousiast biedt hij allen zijn taaladvies aan." Ik betwijfel of de leerlingen door zo'n lofrede en zulke gezagsargumenten gemotiveerd zullen worden, maar laten we eens kijken welke 'taalbe-

hoeften' van de jeugd door middel van deze publikatie bevredigd worden.

Met andere woorden bevat niet minder dan 156 taal oefeningen, lukraak achter elkaar geplaatst zonder enige thematische samenhang, in contextloze zinnestelsels of als rijtjes losse woorden gepresenteerd: invuloefeningen (voorzetsels, synoniemen, het juiste woord kiezen uit een vooraf gegeven lijst enz.), verklaar-oefeningen (spreekwoorden, afkortingen, gevleugelde woorden enz.) en verbeter-oefeningen (dialectismen, barbarismen, malapropismen enz.). Met de laatste categorie worden allerlei lapsussen en gevallen van volksetymologie bedoeld in de aard van: *Onze dominee gaat met emiraat* en *Hij zit in de gevangenis voor een zedendelicatesse*. U merkt het al: **Met andere woorden** is een goudmijn van quizvragen, *Tien voor taal*-spelletjes en andere puzzelopdrachten. (Sommige malapropismen kun je zelfs als een soort cryptogrammen beschouwen.) In welke contexten of taalregisters die taalelementen thuishoren, staat er niet bij. En evenmin wordt aangegeven op welke manier de leerlingen zelf de juiste oplossing kunnen vinden. Het enige advies dat soms gegeven wordt, luidt: 'Gebruik eventueel je woordenboek', maar in het leren gebruiken van het woordenboek worden de leerlingen nergens getraind. En

voor de correctie van al die foutieve woorden en zinnen wordt nergens verwezen naar de hulpmiddelen die daarvoor bestaan: ABN-gidsen, grammatica's, alfabetische of systematische naslagwerken voor correct taalgebruik enz. Het is nochtans heel belangrijk dat leerlingen het gebruik van hulpmiddelen, bijvoorbeeld als strategie om bij het schrijven taalfouten te vermijden, aangeleerd krijgen. Als leerlingen die hulpmiddelen niet leren gebruiken tijdens hun schooltijd en niet leren het gebruik ervan als normaal te beschouwen, zullen zij er immers ook na hun schooltijd niet naar grijpen. Met andere woorden: de enige vaardigheid die hier constant en intensief getraind wordt, is de gokvaardigheid. Hebben onze leerlingen daaraan behoefte? (Dat ze daarbij ook voortdurend geconfronteerd worden met fouten die ze zelf niet maken, laat ik nog buiten beschouwing.)

Maar het ergste is toch wel dat dit boek lijnrecht ingaat tegen alles wat er in de leerplannen Nederlands van het VKSO over woordenschatonderwijs te lezen staat. Dit soort taal oefeningen is puur tijdverlies, omdat ze met de ontwikkeling van communicatieve vaardigheden niets te maken hebben. In de didactiek Nederlands leeft al lang de overtuiging dat uitbreiding van woordenschat plaatsvindt door teksten te lezen en door technieken te leren om de betekenis van een woord uit de context af te leiden. Door middel van de contextloze woorden die hier aangeboden worden, kan men misschien wel controleren of de leerlingen die woordenschat al kennen, maar ze leren er niet mee die nieuwe woorden te gebruiken in communicatieve situaties. Hetzelfde geldt voor de taalzuivering die geen rekening houdt met het bestaan van taalvariatie. Maar van het feit dat traditionele taalzuiveringsoefeningen (los van enig taalregister) nauwelijks iets opleveren en in veel gevallen zelfs contraproductief werken, is Paul Cockx kennelijk niet op de hoogte. Er rest maar één conclusie: dit soort publikaties bewijzen geen enkele dienst aan het taalvaardigheidsonderwijs. Integendeel, ze vormen een rem op efficiënt onderwijs Nederlands.

Hebben de leerkrachten-gebruikers van dit soort boekjes het leerplan niet gelezen of niet begrepen? Ik weet het niet. Ik vrees dat ze vooral hun toevlucht nemen tot dit soort taal oefeningen, omdat ze niet in staat zijn om echt taalvaardigheidsonderwijs te organiseren of niet weten dat daar intussen voldoende hulpmiddelen voor op de markt zijn. Bovendien vinden ze hier gemakkelijk opvraagbare leerstof, waarmee ze in een handomdraai objectieve toetsen kunnen samenstellen. (Met behulp van de sleutel natuurlijk.) Ze staan kennelijk niet stil bij de vraag wat dit alles oplevert voor de werkelijke communicatieve behoeften van hun leerlingen. Misschien laten ze zich ook maar al te gemakkelijk inpakken door de agressieve verkoopsmethoden van Uitgeverij Pelckmans (onder de slogan 'Vraag uw beoordelingsexemplaar!') en de wervende tekst over taalgoeroe Paul Cockx, die zogezegd 'precies weet wat de taalbehoeften van de leerlingen zijn', maar die in feite uitgaat van een volkomen achterhaalde visie op het onderwijs Nederlands.

De sleutel, die door de uitgever als *Handleiding voor de leerkracht* wordt gepresenteerd, bevat geen enkele didactische suggestie of verantwoording. Je vindt er alleen een kort woord vooraf in met enkele gemeenplaatsen in de trant van 'Niemand zal ontkennen dat er aan het taalgebruik van onze leerlingen en studenten nog heel wat te verbeteren is' en dergelijke meer, gevolgd door de oplossingen. Er staat ook een overzicht in van wat er bij Pelckmans nog allemaal te koop is, onder de titel 'zinvol werken met onze satellietboekjes'. Daaruit blijkt dat Paul Cockx nog twee andere boekjes heeft samengesteld: **Met zoveel woorden** (voor de eerste graad) en **Werken met woorden** (voor de tweede graad). Als die meer van hetzelfde bevatten, lijkt het mij niet nodig mij er een gratis presentexemplaar van op te sturen!

Jan Uyttendaele, p/a K.H. Kempen
Departement Lerarenopleiding
P.H.I. Heilig Graf
Patersstraat 26 – 2300 Turnhout